

Társadalmi innováció a Csereháton Zárótanulmány

Konceptualizálás

A konceptualizálás lényege, hogy a társadalmi jelenségek, folyamatok konkrét vizsgálatát megelőzően kiválasztjuk azt az elméleti keretet, melynek alkalmazásával értelmezni kívánjuk a társadalmi tényeket. Erre azért van feltétlenül szükség, mert nincsenek önmagukban vett társadalmi tények, csak értelmezett társadalmi tények vannak. Minden megismerés intencionális aktus. Vizsgálódásaink eredményét a vizsgálat tárgyán kívül erősen befolyásolja a vizsgálódó szempontrendszere, az általa használt értelmezési sémák, az ő intenciói. A tudományosság igénye megköveteli, hogy tegyük explicitté azokat az elméleti feltételezéseket, azokat rögzített fogalmi kereteket, melyeket kutatásunk, elemzésünk során használunk.

A társadalmi innováció Csereháton történő megvalósulásának feltételeit vizsgáló kutatásunk koncepcionális keretét Bourdieu tőke-, habitus- és mezőelméletét, valamint a Római Klub innovációs elméletét választottuk. Az alábbiakban röviden felvázoljuk ezeket.

Bourdieu tőke-, habitus- és mezőelmélete

Bourdieu tőkeelmélete szerint korunkban az egyéneknek és csoportjaiknak a társadalmi egyenlőtlenségek rendszerében elfoglalt helyét a materiális, a kulturális és a társadalmi tőke együttesen határozza meg. Feltételezése szerint ezek a tőkefeleségek konvertálhatóak, vagyis egymásra átválthatóak. Ebből következően: valamely egyén, csoport vagy település, térség minél szegényebb materiális tőkében, annál fontosabb számára a meglévő kulturális és társadalmi tőkéjének a felismerése, akumulálása és materiális tőkévé konvertálása gazdasági mechanizmusainak a kiépítése.

Bourdieu habituselmélete szerint a korábban sikeresnek bizonyult magatartásválasztások rögzülnek, és olyan mértékig beépülnek a személyiségbe, hogy szinte automatikusan meghatározzák a jövőbeli viselkedést. Így a korábbi viselkedési minták akkor is továbbélnek, ha megváltozik a környezet és más magatartások sokkal jobb eredményhez vezetnének. Ilyenkor az egyéni habitusok, mentalitások tudatosítása, megújítása válik szükségessé.

Bourdieu mezőelmélete szerint egy új mező akkor jön létre, ha egy csoportnak sikerül monopolizálni egy bizonyos társadalmi funkciót. Vagyis sikerül elfogadtatnia a többiekkel, hogy bizonyos feladat ellátására csak az adott professzió tagjai képesek. A mező sajátossága, hogy kifelé rendkívül egységes, miközben belül folyamatos harcok dúlnak a magasabb pozíciókba kerülésért. Feltételezhető, hogy a település- és területfejlesztés, az integráció és antiszegregáció, a felzárkóztatás, a közösségfejlesztés, és más hasonló, az EU-s támogatásoknál prioritást élvező tevékenységek megvalósítása úton van a mezővé válás felé.

A mezők legitimitása csak azáltal kérdőjelezhető meg, ha alternatív megoldások jelennek meg a színen, melyek a gyakorlatban legalább annyira hatékonyak, mint a korábban kizárólagosan elfogadott „jó megoldásként” feltüntetettek. (Pl. a vallási mezőben a papok közvetítő

tevékenységét Isten és ember között a reformáció, az egészségügyi mezőben az orvosi gyógyító tevékenységet a természetgyógyászat ingatta meg.)
A település és területfejlesztésben, az integráció és antiszegregáció, stb. megvalósításában az eddigi modernizációs elven alapuló tevékenység alternatívája lehet a társadalmi innováció.

A társadalmi innováció

A Római Klub értelmezése szerint az emberiség jövőjét meghatározó legfontosabb tényezővé vált az innováció, vagyis a megújulás képessége. Értelmezésük szerint a modernizációs fejlesztésektől radikálisan eltérő modell az innováció. A modernizációs fejlesztések egy valahol már létező és fejlettebbnek tekintett minta átvételét tűzik ki célul, melyhez alapvetően külső erőforrásokat vesznek igénybe. Ezzel szemben az innováció egy még nem létező megoldás lehetőségességének előzetes feltételezése és gyakorlati megvalósítása.

Az innováció ilyen értelmezésének filozófiai gyökerei:

Megelőzés, elébe vágás; olyan előzetes feltevés, amit később a tapasztalat igazol; (meg)előlegezés; (meg)jósolás, sejtetés. (lat.), a görög «prolépszisz» fordítása, megelőző ismeret, Epikurnál oly ismeret, mely egy még érzékeink elé nem került tárgyat ismert meg velünk. De ezek az anticipációk is Epikur szerint előbbi érzéki ismeretekből származnak, míg a stoikusoknál hasonlítanak az a priori elvekhez. Kantnál szűkebb értelme van a szónak; csak egyetlen egy a priori elvet nevez így, azt, hogy minden jelenségben az érzet tárgyát képező való (reale) «intenzivitással bír», amivel az érzetről valamit a tapasztalatot megelőzőleg, azt anticipálva, mondunk. Előlegzés, elébevágás.

Az innováció = anticipáció + participáció.

Vagyis a jelenlegi helyzet meghaladása, azon való túllépés, az érintettek széleskörű részvételével. Méghozzá egy közösen kialakított és megvalósítható előzetes feltevés, céltételezés alapján. Az egyaránt lehetséges jövők közül egy olyannak a választása és megvalósítása, mely az érintettek számára kívánatos és készek részt vállalni a megvalósításban.

Az innováció a meglévő erőforrásokra épít, a helyben megfogalmazott célok elérése érdekében.

A gyakorlatban nem mindig könnyű megkülönböztetni a modernizációt az innovációtól. Könnyű visszaélni a „társadalmi innováció” kategóriájának használatával. Olykor tudatosan, olykor tudatlanságból modernizációs technikákat, módszereket és megoldásokat próbálnak innovációnak feltüntetni. A műszaki innovációk vizsgálata során ezek kiszűrésére nagy gondot fordítanak és keményen szankcionálják.

A településfejlesztés területén például tipikusan modernizációs fejlesztés az, ami a magasabb 1 főre jutó GDP elérése érdekében megvalósuló iparosítást, vagy a magasabb urbanizációs szint eléréséhez gázvezeték építését célozza meg, kormányzati vagy európai uniós külső források felhasználásával. Ez rendszerint úgy történik, hogy egy külső pályázatfigyelő cég

bukkan rá a kiírt pályázati lehetőségre és a település az ő segítségével szerzi meg a szükséges forrásokat és valósítja meg a máshol fejlődésként kezelt változtatást.

Az innovációs fejlesztés a településen élők jobb életminőségét szolgálja, még hozzá úgy, hogy a „jobb életminőség” mibenlétét is az érintettek határozzák meg, miként az eléréshez vezető utat, melyhez fejlesztési erőforrásul elsődlegesen saját kompetenciáikat hasznosítják.

Definíciók megadása

Meghatározzuk azokat a fogalmakat, melyeket kutatásunk során kiemelten használunk.

Materiális tőke

azok a befektethető anyagi javak, melyekkel profit érhető el.

Kulturális tőke

- objektíválódott kulturális tőke: a tárgyiasult kulturális javak pl. könyvek, képzőművészeti alkotások, infokommunikációs eszközök, kézműves termékek, ételek, tartósított gyümölcsök.
- inkorporálódott kulturális tőke: a személyiségbe beépült képességek, készségek és tudás pl. manuális készségek, növénytermesztési ismeretek, jártasság a gombák felismerésében, zenélés és minden más helyi tudás.
- intézményesült kulturális tőke: iskolai végzettség, szakképzettség, kulturális intézmények pl. átképzésben szerzett képesítések, művelődési házak, információs pontok

Társadalmi tőke: emberi kapcsolatok

- vertikális jellegű patronáló, segítő kapcsolatok
- horizontális jellegű: hagyományos és új közösségek

Közösség: közös cél elérése érdekében közös tevékenységet végző emberek együttese, akiknek közös értékei és normái vannak.

Hálózat: egyenrangú felek bizalmon alapuló, egymás megértésére és megegyezésre irányuló, kölcsönösen előnyös kapcsolatrendszer.

Habitus

A korábban sikeresnek bizonyult magatartásválasztások, melyek beépülnek a személyiségbe és szinte automatikusan határozzák meg a jövőbeli cselekvéseket. Felismerésük és megváltoztatásuk nehéz.

Társadalmi mező: egy professzionális foglalkozási csoport által monopolizált tevékenység és környezete, mely kifelé egységes, miközben belül folyamatos a harc az előnyösebb pozícióért.

Társadalmi innováció

Innováció = anticipáció + participáció

Olyan fejlődési modell, mely a fennálló állapotot úgy haladja meg, hogy az érintettek legszélesebb köre részt vesz benne a célok kiválasztásától a megvalósításon át az elért eredmények elosztásáig, az azokból való részesülésig.

Kérdőív

Kutatásunk során az alábbi kérdőívet használtuk, melyet kérdezőbiztosok segítségével kérdeztünk le a 300 fős mintán.

„A Miskolci Egyetem megbízásából szeretnék néhány kérdést feltenni Önnek. Egyetemünk egy olyan fejlesztési programot indít, mellyel segíteni szeretné a Csereháton lévő települések megújulását, az itt lakó emberek életének jobbá válását. A mostani kutatással azt szeretnénk kideríteni, hogy akik itt élnek, milyennek látják a településük jelenét és jövőjét. Kérem, segítse munkánkat azzal, hogy válaszol a kérdésekre. Válaszait természetesen bizalmasan kezeljük, betartjuk a személyiséghez fűződő jogokra és az adatvédelemre vonatkozó jogszabályokat. A kutatás összesített eredményeiről tájékoztatjuk majd az itt élő embereket és a későbbiekben Egyetemünk igyekszik segíteni a közös célok megvalósulását.

1, A mostanihoz képest milyen volt az élet 5 évvel ezelőtt a településen?

sokkal jobb jobb ugyanilyen rosszabb sokkal rosszabb

2, Ön szerint milyen lesz 5 év múlva az élet a településen?

sokkal jobb jobb ugyanilyen rosszabb sokkal rosszabb

3, Jelenleg milyen a településen élni?

nagyon jó jó változó rossz nagyon rossz

4, Mi a településen a 3 legjobb dolog?

5, Ezen a településen mi a 3 legjobb és mi a 3 legrosszabb dolog?

5/a, Legjobb:

5/b, Legrosszabb:

6, Volt-e nagyobb fejlesztés az elmúlt 5 évben?

igen nem

Ha igen, akkor

6/a, Mi volt az?

7, Hozott-e fontos változást a település életében?

igen nem nem tudom

7/a, Miért?

8, Az életben melyik tulajdonságának, képességének vagy ismeretének vette eddig a legnagyobb hasznát?

9, Mi biztosítja a településen élő emberek megélhetését?

10, Mik azok a sajátosságai a településnek, az itt élő embereknek, amiket jobban lehetne hasznosítani?

11, Mennyire összetartóak a település lakói?

nagyon eléggé közepesen nem eléggé egyáltalán nem

12, Honnan szerzi a híreket a faluban készülő vagy megtörtént eseményekről?

13, Szokott-e segíteni valakinek?

igen nem

Ha igen, akkor

13/a, Kinek és miben?

14, Szokott-e segítséget kapni?

igen nem

Ha igen, akkor

14/a, Kitől?

15, Vett-e részt az elmúlt évben a település közössége számára fontos jó dolog megvalósításában? (pl. játszótér építése)

igen nem

Ha igen, akkor

15/a, Miben?

16, Vett-e részt az elmúlt évben valamilyen rossz dolog elhárításában, megszüntetésében? (pl. árvíz elleni védekezés)

Ha igen, akkor

16/a, Miben?

17, Vett-e részt - akarva vagy akaratlanul - valamilyen helyi konfliktusban?

Ha igen, akkor

17/a, Miben?

18, Használ-e számítógépet? Hol? Mire? Szokott-e internetezni? Fenn van-e valamelyik közösségi oldalon? Hány hálózati ismerőse van? Hány online közösségnek a tagja?

19, Mivel tölti legszívesebben a szabadidejét?

20, Milyen közösségi találkozási helyek vannak a településen?

21, Melyiket látogatja rendszeresen?

21/a, Melyiket látogatja alkalmanként?

22, Milyen közösségi ünnepek, rendezvények voltak eddig ebben az évben a településen?

22/a, Melyiken vett részt?

23, Mik voltak a településen azok az újítások, amelyek nemcsak a megvalósítóiknak hasznosak, hanem másoknak is?

24, Vannak-e olyan csoportok a településen, amelyek teljesen elkülönülnek egymástól?

igen nem

Ha igen, akkor

24/a, Melyek ezek?

25, Szükségesnek találja-e a településük megújulását? Vagyis jelentős változások megvalósulását, melyek jobbra teszik az életet?

igen nem

25/a, Ha igen, akkor mi jelenthetné a megújulást?"

A kérdőíves kutatás eredményeit SPSS rendszerben rögzítettük, a digitalizált adatokat feldolgoztuk, melyek alapján az alábbi eredmények születtek.

A kérdőíves adatfelvétel számítógépes feldolgozásának eredményei

A mostanihoz képest milyen volt az élet 5 évvel ezelőtt a településen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sokkal jobb	30	11,6	12,2	12,2
	jobb	86	33,3	35,0	47,2
	ugyanilyen	66	25,6	26,8	74,0
	rosszabb	56	21,7	22,8	96,7
	sokkal rosszabb	8	3,1	3,3	100,0
	Total	246	95,3	100,0	
Missing	System	12	4,7		
Total		258	100,0		

Ön szerint milyen lesz 5 év múlva az élet a településen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sokkal jobb	12	4,7	4,9	4,9
	jobb	62	24,0	25,4	30,3
	ugyanilyen	46	17,8	18,9	49,2
	rosszabb	90	34,9	36,9	86,1
	sokkal rosszabb	34	13,2	13,9	100,0
	Total	244	94,6	100,0	
Missing	System	14	5,4		
Total		258	100,0		

Jelenleg milyen a településen élni?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nagyon jó	24	9,3	9,4	9,4
	jó	108	41,9	42,5	52,0
	változó	96	37,2	37,8	89,8
	rossz	12	4,7	4,7	94,5
	nagyon rossz	14	5,4	5,5	100,0
	Total	254	98,4	100,0	

Missing System	4	1,6		
Total	258	100,0		

Mi a településen a 3 legjobb dolog? 1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid természet	98	38,0	41,9	41,9
műszaki infrastruktúra	10	3,9	4,3	46,2
humán szolgáltatások	36	14,0	15,4	61,5
összefogás, segítség	26	10,1	11,1	72,6
település vezetése	6	2,3	2,6	75,2
(köz)munka	26	10,1	11,1	86,3
semmi	16	6,2	6,8	93,2
minden	6	2,3	2,6	95,7
nincs cigány	2	,8	,9	96,6
biztonságos	2	,8	,9	97,4
csendes, nyugodt	4	1,6	1,7	99,1
család, rokonság	2	,8	,9	100,0
Total	234	90,7	100,0	
Missing System	24	9,3		
Total	258	100,0		

Mi a településen a 3 legjobb dolog? 2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	természet	32	12,4	20,8	20,8
	műszaki infrastruktúra	14	5,4	9,1	29,9
	humán szolgáltatások	26	10,1	16,9	46,8
	összefogás, segítség	20	7,8	13,0	59,7
	település vezetése	12	4,7	7,8	67,5
	(köz)munka	30	11,6	19,5	87,0
	nincs cigány	2	,8	1,3	88,3
	biztonságos	2	,8	1,3	89,6
	csendes, nyugodt	14	5,4	9,1	98,7
	család, rokonság	2	,8	1,3	100,0
	Total	154	59,7	100,0	
Missing	System	104	40,3		
Total		258	100,0		

Mi a településen a 3 legjobb dolog? 3

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	természet	6	2,3	9,7	9,7
	humán szolgáltatások	22	8,5	35,5	45,2
	összefogás, segítség	16	6,2	25,8	71,0
	(köz)munka	6	2,3	9,7	80,6
	Miskolc közelsége	2	,8	3,2	83,9
	csendes, nyugodt	10	3,9	16,1	100,0
	Total	62	24,0	100,0	
Missing	System	196	76,0		
Total		258	100,0		

Mi a településen a 3 legrosszabb dolog? 1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	munkanélküliség, szegénység	110	42,6	51,9	51,9
	műszaki infrastruktúra hiánya	8	3,1	3,8	55,7
	humán szolgáltatások hiánya	18	7,0	8,5	64,2
	nincs összefogás	8	3,1	3,8	67,9
	falú vezetése	2	,8	,9	68,9
	közbiztonság	2	,8	,9	69,8
	emberek (cigányok)	28	10,9	13,2	83,0
	nem olyan, mint régen	4	1,6	1,9	84,9
	természet (árvíz)	2	,8	,9	85,8
	minden	4	1,6	1,9	87,7
	messze van mindentől	10	3,9	4,7	92,5
	egyedül van	2	,8	,9	93,4
	elmennek a fiatalok	8	3,1	3,8	97,2
	közlekedési viszonyok	6	2,3	2,8	100,0
	Total	212	82,2	100,0	
Missing	System	46	17,8		
Total		258	100,0		

Mi a településen a 3 legrosszabb dolog? 2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	munkanélküliség, szegénység	8	3,1	7,5	7,5
	műszaki infrastruktúra hiánya	8	3,1	7,5	15,1
	humán szolgáltatások hiánya	26	10,1	24,5	39,6
	nincs összefogás	2	,8	1,9	41,5
	falú vezetése	4	1,6	3,8	45,3
	közbiztonság	4	1,6	3,8	49,1

	emberek (cigányok)	10	3,9	9,4	58,5
	természet (árvíz)	2	,8	1,9	60,4
	minden	2	,8	1,9	62,3
	messze van mindentől	10	3,9	9,4	71,7
	elmennek a fiatalok	20	7,8	18,9	90,6
	közlekedési viszonyok	10	3,9	9,4	100,0
	Total	106	41,1	100,0	
Missing System		152	58,9		
Total		258	100,0		

Mi a településen a 3 legrosszabb dolog? 2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	munkanélküliség, szegénység	8	3,1	7,5	7,5
	műszaki infrastruktúra hiánya	8	3,1	7,5	15,1
	humán szolgáltatások hiánya	26	10,1	24,5	39,6
	nincs összefogás	2	,8	1,9	41,5
	falú vezetése	4	1,6	3,8	45,3
	közbiztonság	4	1,6	3,8	49,1
	emberek (cigányok)	10	3,9	9,4	58,5
	természet (árvíz)	2	,8	1,9	60,4
	minden	2	,8	1,9	62,3
	messze van mindentől	10	3,9	9,4	71,7
	elmennek a fiatalok	20	7,8	18,9	90,6
	közlekedési viszonyok	10	3,9	9,4	100,0
	Total	106	41,1	100,0	
Missing System		152	58,9		
Total		258	100,0		

Mi a településen a 3 legrosszabb dolog? 3

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	munkanélküliség, szegénység	2	,8	4,3	4,3
	humán szolgáltatások hiánya	26	10,1	56,5	60,9
	messze van mindentől	6	2,3	13,0	73,9
	fásultság	4	1,6	8,7	82,6
	közlekedési viszonyok	8	3,1	17,4	100,0
	Total	46	17,8	100,0	
Missing	System	212	82,2		
Total		258	100,0		

Volt-e nagyobb fejlesztés az elmúlt 5 évben?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	igen	234	90,7	92,1	92,1
	nem	20	7,8	7,9	100,0
	Total	254	98,4	100,0	
Missing	System	4	1,6		
Total		258	100,0		

Milyen nagyobb fejlesztés volt az elmúlt 5 évben? 1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	épült valami	160	62,0	71,4	71,4
	felújítottak valamit	52	20,2	23,2	94,6
	új szolgáltatások jöttek létre	6	2,3	2,7	97,3
	projekt indult	6	2,3	2,7	100,0
	Total	224	86,8	100,0	
Missing	System	34	13,2		
Total		258	100,0		

Milyen nagyobb fejlesztés volt az elmúlt 5 évben? 2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	épült valami	16	6,2	12,7	12,7

	felújítottak valamit	104	40,3	82,5	95,2
	munkahelyek jöttek létre	2	,8	1,6	96,8
	új szolgáltatások jöttek létre	2	,8	1,6	98,4
	projekt indult	2	,8	1,6	100,0
	Total	126	48,8	100,0	
Missing	System	132	51,2		
Total		258	100,0		

Milyen nagyobb fejlesztés volt az elmúlt 5 évben? 3

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	épült valami	2	,8	3,2	3,2
	felújítottak valamit	56	21,7	90,3	93,5
	munkahelyek jöttek létre	2	,8	3,2	96,8
	projekt indult	2	,8	3,2	100,0
	Total	62	24,0	100,0	
Missing	System	196	76,0		
Total		258	100,0		

Hozott-e ez változást a település életében?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	igen	144	55,8	64,9	64,9
	nem	78	30,2	35,1	100,0
	Total	222	86,0	100,0	
Missing	System	36	14,0		
Total		258	100,0		

Az életben melyik tulajdonságának, képességének vagy ismeretének vette eddig a legnagyobb hasznát? 1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	szolgáalom, kitartás, munkaszeretet	76	29,5	42,7	42,7
	alkalmazkodás, tűrőképesség, nehézségek átvészélése	20	7,8	11,2	53,9
	tanulás, több akarás	30	11,6	16,9	70,8
	kedvesség, udvariasság, kommunikációs képesség	28	10,9	15,7	86,5
	emberszeretet, családért- és gyerekekért áldozat	16	6,2	9,0	95,5
	újítás, kreativitás, ügyesség, találékonyság	8	3,1	4,5	100,0
	Total	178	69,0	100,0	
Missing	System	80	31,0		
Total		258	100,0		

Az életben melyik tulajdonságának, képességének vagy ismeretének vette eddig a legnagyobb hasznát? 2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	szolgáalom, kitartás, munkaszeretet	2	,8	9,1	9,1
	alkalmazkodás, tűrőképesség, nehézségek átvészélése	6	2,3	27,3	36,4
	tanulás, több akarás	2	,8	9,1	45,5
	kedvesség, udvariasság, kommunikációs képesség	4	1,6	18,2	63,6

	emberszeretet, családért- és gyerekekért áldozat	8	3,1	36,4	100,0
	Total	22	8,5	100,0	
Missing	System	236	91,5		
Total		258	100,0		

Az életben melyik tulajdonságának, képességének vagy ismeretének vette eddig a legnagyobb hasznát? 3

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	erő	2	,8	20,0	20,0
	emberszeretet, családért- és gyerekekért áldozat	8	3,1	80,0	100,0
	Total	10	3,9	100,0	
Missing	System	248	96,1		
Total		258	100,0		

Mi biztosítja a településen élő emberek megélhetését? 1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	segély	38	14,7	15,1	15,1
	közmunka	158	61,2	62,7	77,8
	mezőgazdaság, háztáji	20	7,8	7,9	85,7
	ipar, képművesség	2	,8	,8	86,5
	bűnözés (lopás, uzsora)	6	2,3	2,4	88,9
	nyugdíj	6	2,3	2,4	91,3
	önkormányzat	20	7,8	7,9	99,2
	szövetkezet	2	,8	,8	100,0
	Total	252	97,7	100,0	
Missing	System	6	2,3		
Total		258	100,0		

Mi biztosítja a településen élő emberek megélhetését? 2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	közmunka	24	9,3	23,1	23,1
	mezőgazdaság, háztáji	10	3,9	9,6	32,7
	ipar, képművesség	2	,8	1,9	34,6
	bűnözés (lopás, uzsora)	2	,8	1,9	36,5
	nyugdíj	56	21,7	53,8	90,4
	önkormányzat	4	1,6	3,8	94,2
	munka, fizetés	4	1,6	3,8	98,1
	szövetkezet	2	,8	1,9	100,0
	Total	104	40,3	100,0	
Missing	System	154	59,7		
Total		258	100,0		

Mi biztosítja a településen élő emberek megélhetését? 3

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	közmunka	2	,8	9,1	9,1
	mezőgazdaság, háztáji	4	1,6	18,2	27,3
	kereskedelem	4	1,6	18,2	45,5
	nyugdíj	4	1,6	18,2	63,6
	munka, fizetés	8	3,1	36,4	100,0
	Total	22	8,5	100,0	
Missing	System	236	91,5		
Total		258	100,0		

Mik azok a sajátosságai a településnek, az itt élő embereknek, amiket jobban lehetne hasznosítani? 1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	természeti tényezők	56	21,7	35,4	35,4

	gazdasági tényezők	62	24,0	39,2	74,7
	emberi tényezők	40	15,5	25,3	100,0
	Total	158	61,2	100,0	
Missing System		100	38,8		
Total		258	100,0		

Mik azok a sajátosságai a településnek, az itt élő embereknek, amiket jobban lehetne hasznosítani? 2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	természeti tényezők	8	3,1	13,3	13,3
	gazdasági tényezők	26	10,1	43,3	56,7
	emberi tényezők	26	10,1	43,3	100,0
	Total	60	23,3	100,0	
Missing System		198	76,7		
Total		258	100,0		

Mik azok a sajátosságai a településnek, az itt élő embereknek, amiket jobban lehetne hasznosítani? 3

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	természeti tényezők	10	3,9	62,5	62,5
	emberi tényezők	6	2,3	37,5	100,0
	Total	16	6,2	100,0	
Missing System		242	93,8		
Total		258	100,0		

Mennyire összetartóak a település lakói?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nagyon	30	11,6	11,8	11,8
	eléggé	40	15,5	15,7	27,6
	közepesen	92	35,7	36,2	63,8

	nem eléggé	36	14,0	14,2	78,0
	egyáltalán nem	56	21,7	22,0	100,0
	Total	254	98,4	100,0	
Missing	System	4	1,6		
Total		258	100,0		

Honnan szerzi a híreket a faluban készülő vagy megtörtént eseményekről? 1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	rokontól ismerőstől	124	48,1	51,7	51,7
	boltból, postáról, kocsmából	28	10,9	11,7	63,3
	polgármesteri hivatalból	26	10,1	10,8	74,2
	helyi médiából	34	13,2	14,2	88,3
	szórólapról	10	3,9	4,2	92,5
	plakátról	16	6,2	6,7	99,2
	munkahelyről	2	,8	,8	100,0
	Total	240	93,0	100,0	
Missing	System	18	7,0		
Total		258	100,0		

Honnan szerzi a híreket a faluban készülő vagy megtörtént eseményekről? 2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	rokontól ismerőstől	4	1,6	4,2	4,2
	boltból, postáról, kocsmából	24	9,3	25,0	29,2
	polgármesteri hivatalból	10	3,9	10,4	39,6
	helyi médiából	22	8,5	22,9	62,5
	szórólapról	8	3,1	8,3	70,8
	plakátról	22	8,5	22,9	93,8

	munkahelyről	6	2,3	6,3	100,0
	Total	96	37,2	100,0	
Missing	System	162	62,8		
Total		258	100,0		

Honnan szerzi a híreket a faluban készülő vagy megtörtént eseményekről? 3

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	rokontól ismerőstől	4	1,6	15,4	15,4
	polgármesteri hivatalból	4	1,6	15,4	30,8
	szórálapról	4	1,6	15,4	46,2
	plakátról	14	5,4	53,8	100,0
	Total	26	10,1	100,0	
Missing	System	232	89,9		
Total		258	100,0		

Szokott-e segíteni valakinek?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	igen	208	80,6	83,2	83,2
	nem	42	16,3	16,8	100,0
	Total	250	96,9	100,0	
Missing	System	8	3,1		
Total		258	100,0		

Kinek szokott segíteni? 1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	rokonnak, barátoknak	64	24,8	34,0	34,0
	szomszédnak	66	25,6	35,1	69,1
	önkormányzatnak	10	3,9	5,3	74,5
	bárkinek	48	18,6	25,5	100,0
	Total	188	72,9	100,0	
Missing	System	70	27,1		

Kinek szokott segíteni? 1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	rokonnak, barátnak	64	24,8	34,0	34,0
	szomszédnak	66	25,6	35,1	69,1
	önkormányzatnak	10	3,9	5,3	74,5
	bárkinek	48	18,6	25,5	100,0
	Total	188	72,9	100,0	
Missing	System	70	27,1		
Total		258	100,0		

Kinek szokott segíteni? 2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	rokonnak, barátnak	4	1,6	10,5	10,5
	szomszédnak	26	10,1	68,4	78,9
	önkormányzatnak	2	,8	5,3	84,2
	bárkinek	6	2,3	15,8	100,0
	Total	38	14,7	100,0	
Missing	System	220	85,3		
Total		258	100,0		

Kinek szokott segíteni? 3

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	projekt embernek	2	,8	100,0	100,0
Missing	System	256	99,2		
Total		258	100,0		

Mit szokott segíteni? 1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	háztartásbeli	38	14,7	22,4	22,4
	bevásárlás	6	2,3	3,5	25,9
	kerti munkát	16	6,2	9,4	35,3
	építkezésben	10	3,9	5,9	41,2
	bármit	80	31,0	47,1	88,2
	pénzbenit	14	5,4	8,2	96,5
	beszélgetést	6	2,3	3,5	100,0
	Total	170	65,9	100,0	
Missing	System	88	34,1		
Total		258	100,0		

Mit szokott segíteni? 2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	háztartásbeli	6	2,3	13,6	13,6
	bevásárlás	16	6,2	36,4	50,0
	kerti munkát	10	3,9	22,7	72,7
	építkezésben	4	1,6	9,1	81,8
	pénzbenit	4	1,6	9,1	90,9
	beszélgetést	4	1,6	9,1	100,0
	Total	44	17,1	100,0	
Missing	System	214	82,9		
Total		258	100,0		

Mit szokott segíteni? 3

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	kerti munkát	12	4,7	85,7	85,7
	bármit	2	,8	14,3	100,0
	Total	14	5,4	100,0	
Missing	System	244	94,6		
Total		258	100,0		

Szokott segítséget kapni?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	igen	178	69,0	70,6	70,6
	nem	74	28,7	29,4	100,0
	Total	252	97,7	100,0	
Missing	System	6	2,3		
Total		258	100,0		

Kitől szokott segítséget kapni? 1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	rokontól, baráttól	76	29,5	48,1	48,1
	szomszédától	52	20,2	32,9	81,0
	munkatárstól	4	1,6	2,5	83,5
	önkormányzattól	8	3,1	5,1	88,6
	1 szakembertől	8	3,1	5,1	93,7
	bárkitől	10	3,9	6,3	100,0
	Total	158	61,2	100,0	
Missing	System	100	38,8		
Total		258	100,0		

Kitől szokott segítséget kapni? 2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	rokontól, baráttól	4	1,6	10,5	10,5
	szomszédától	16	6,2	42,1	52,6
	munkatárstól	2	,8	5,3	57,9
	önkormányzattól	10	3,9	26,3	84,2
	1 szakembertől	6	2,3	15,8	100,0
	Total	38	14,7	100,0	
Missing	System	220	85,3		
Total		258	100,0		

Kutatási adatok szöveges elemzése

A 300 fős mintára kiterjedő kérdőíves kutatást 6 település lakói körében végeztük.

A mintába bevont települések: Aszaló, Bódvalenke, Hernádkércs, Hernádpetri, Hernádszentandrás és Komjáti.

A települések emberek lakóhelyei. Egy város vagy egy falu lényegét soha nem az ott lévő házak, utak, nem a hegyek és a folyók, nem a gyárak, a bankok, az üzletek, de még csak nem is a munkahelyek, a vállalkozások valamint az intézmények határozzák meg, hanem az ott élő emberek.

Azt, hogy egy település vagy egy térség mennyire fejlett, meglehet persze határozni objektív mutatók mentén, ám azt, hogy jó vagy rossz ott az élet, maguk a lakosok döntenek el, méghozzá a maguk szubjektív szempontjai szerint.

Egy-egy térség, egy-egy település jelenlegi helyzetét és jövőjét döntő módon meghatározza az, hogy lakosai miként viszonyulnak hozzá. A viszonyulás módja magába foglalja az érzelmi elemeket, vagyis azt, hogy mennyire szeretnek ott élni, mennyire kötődnek hozzá. Tartalmaz racionális elemeket, azt, hogy milyenek értékelik a helyzetet, a lehetőségeket. Befolyásolják továbbá viszonyulás módjukat azok az objektív és szubjektív, racionális és érzelmi elemeket egyaránt tartalmazó vágyak, törekvések, melyek az emberek mindennapi cselekvéseinek, magatartásnak meghatározóivá válnak.

A lakóhelyhez való viszonyulás az emberek életének egyik elgszemélyesebb, legszubjektívebb viszonyulási módja.

Mélyen igaz az a megálapítás, mely szerint „emberek álmain lépked az, aki településfejlesztéssel, területfejlesztéssel foglalkozik.

Ha a Miskolci Egyetem arra szánta el magát, hogy szolgáltatásaival hozzájáruljon a Csereháton lévő települések fejlesztéséhez, akkor nagyon kell vigyáznunk rá, hogy amit mi

fejlesztésnek gondolunk, az nehogy az ott élő emberek álmainak lábbal tiprásává váljon. Fontos tudnunk, hogy az első feladat az emberek álmainak, vágyainak, céljainak megismerése. Egyszerűbben szólva a szükséglet felmérés. Az „egyszerűbb szolás” azonban nem válhat az álmok és vágyak, és ezáltal az őket álmódó, a rájuk vágyakozó emberek lefokozásává. Vagyis az emberi szükségletek nem egyszerűsíthetők le az anyagi javak iránti szükségletekre. Adam Smith óta tudhatjuk, hogy az embereknek két, egyaránt fontos alapvető szükségletük van. Az egyik a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen anyagi javak iránti igény. A másik, ugyanennyire fontos szükséglet a mások általi elfogadás, elismerés iránti igény. Méghozzá a számunkra fontos, ránk befolyással lévő emberek általi elfogadásra, elismerésre vágyunk. A települések vonatkozásban ebből az következik, hogy a megélhetés biztosítottóságával azonos fontosságú kritérium, hogy vannak-e az ott élő emberek között számukra jelentőséggel bíró kapcsolatok, vannak-e közösségeik, társas hálózataik. Csak az ilyen társas kapcsolatok tudnak befolyást gyakorolni az egyénekre és ezek tudják megerősíteni, pozitívan visszaigazolni, sikerélménnyel ellátni őket. Ezekből a társas kapcsolatokból felépülő összetartó erőt, együttműködést szokás kohézióknak, integrációknak nevezni. Ez válhat az egyéni és közösségi identitás megalapozójává.

Kérdőíves kutatásunk során törekedtünk a lakosok településükhöz való viszonyulásának összetevői megismerni.

Feltártuk, hogy milyenek tartják településükön az életüket, méghozzá időfolyamatba ágyazottan. Megtudakoltuk, hogy szerintük milyen volt 5 éve, milyen lesz 5 év múlva és milyen most településükön az élet.

A mostanihoz képest milyen volt az élet 5 évvel ezelőtt a településen?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid sokkal jobb	30	11,6	12,2	12,2
jobb	86	33,3	35,0	47,2
ugyanilyen	66	25,6	26,8	74,0
rosszabb	56	21,7	22,8	96,7
sokkal rosszabb	8	3,1	3,3	100,0
Total	246	95,3	100,0	
Missing System	12	4,7		
Total	258	100,0		

A megkérdezettek 26,1%-a, vagyis több, mint ¼-e értékelte úgy, hogy 5 évvel ezelőtt rosszabb volt az élet a településen, mint jelenleg. Ezen belül 3,3 % szerint sokkal rosszabb volt. Hasonló arányban vannak azok, vagyis a megkérdezettek ¼-énél valamivel többen, pontosan 26.8% szerint ugyanilyen volt 5 éve is. Ők nem érzékelnek érdemi változást, elmozdulást.

Az általunk vizsgált csereháti településeken a mintába bekerültek közel fele: 47,2 %-a kifejezett romlást tapasztalt falujában. 12,2 %-uk szerint sokkal jobb, 35,0 %-uk szerint jobb volt az élet falujukban 5 évvel ezelőtt.

Érdemes ezt összevetnünk a jövőre vonatkozó prognózisukkal.

Ön szerint milyen lesz 5 év múlva a településen élni?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sokkal jobb	12	4,7	4,9	4,9
	jobb	62	24,0	25,4	30,3
	ugyanilyen	46	17,8	18,9	49,2
	rosszabb	90	34,9	36,9	86,1
	sokkal rosszabb	34	13,2	13,9	100,0
	Total	244	94,6	100,0	
Missing	System	14	5,4		
Total		258	100,0		

A megkérdezettek 30,3%-a bizakodó a települése jövőjére vonatkozóan. 4.9% azt reméli, hogy sokkal jobb lesz és 25,4% szerint jobb lesz az élet 5 év múlva a falujukban. 18,9% nem tapasztalja semmilyen irányú változásnak a jelét, szerintük ugyanilyen lesz 5 év múlva is az élet. A megkérdezettek több, mint fele: 50,8%-a azt válaszolta, hogy szerinte 5 év múlva rosszabb lesz az élet a településükön. 13.9% szerint sokkal rosszabb, 36,9% szerint rosszabb.

Ha a két adatsor egybevetjük, akkor azt láthatjuk, hogy a megkérdezett lakosok negyede töretlen folyamatként értelmezi az élet egyre jobbá válását. Szerintük az előző 5 évben is javulás történt és ennek folytatást remélik. Ám akik eddig nem tapasztaltak pozitív változást, azok között is vannak, akik bíznak a kedvező változásokban. Igaz mindössze 4,2%-kal vannak többen azok, akik szerint öt év múlva a jelenleginél jobb lesz az élet, mint akik szerint már az elmúlt öt évben is javult a helyzet.

Jelenleg milyen a településen élni?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nagyon jó	24	9,3	9,4	9,4

jó	108	41,9	42,5	52,0
változó	96	37,2	37,8	89,8
rossz	12	4,7	4,7	94,5
nagyon rossz	14	5,4	5,5	100,0
Total	254	98,4	100,0	
Missing System	4	1,6		
Total	258	100,0		

A csereháti falvakban élő, és általunk megkérdezett nagyobb része: 51,9%-a szerint jó az élet azon a településen, ahol ő lakik. A megkérdezettek közül csaknem minden tizedik (9.4%) azt válaszolta, hogy „nagyon jó” a településén élni. 42,5% szerint jelenleg jó a falujában élni. Minden 20. lakos – a megkérdezettek 5,5%-a - mondta azt, hogy nagyon rossz, és közel ugyanennyien válaszolták azt, hogy „rossz”. Vagyis az 51,9%-ot kitevő pozitív válasszal szemben 10,2% negatív válasz áll – a jelenlegi élet megítélésre vonatkozóan. A válaszok 37,8%-a szerint „változó” az élet a településen, vagyis egyértelműen nem mondható se jónak, se rossznak.

Mindez meglehetősen jó kiindulópont, hiszen a településekhez való lakossági kötődésnek az az elme, hogy jónak, vagy legalább elfogadhatónak (változónak) értékeljék településükön az életet, adottnak látszik a mintánkba bekerült csereháti emberek 89,8%-nál. Ha ehhez hozzávesszük azt is, hogy a következő 5 évre vonatkozóan a megkérdezettek fele a jelenlegi helyzet megmaradást vagy kedvező változásokat feltételez, akkor sokkal derűsebb kép tárul el, mint azt a kívülállók a maguk szempontjai szerint feltételezték.

Annak megértéséhez, hogy miért találja valaki úgy, hogy jó avagy rossz a településén élni, fontos tudnunk, hogy számukra mik a fontos tényezők. Ennek kiderítése érdekében megkérdeztük, hogy mit tartanak a településükön a 3 legjobb illetve a 3 legrosszabb dolognak.

Mi a településen a 3 legjobb dolog? (1. helyen említettek)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid természet	98	38,0	41,9	41,9
műszaki infrastruktúra	10	3,9	4,3	46,2
humán szolgáltatások	36	14,0	15,4	61,5
összefogás, segítség	26	10,1	11,1	72,6

település vezetése	6	2,3	2,6	75,2
(köz)munka	26	10,1	11,1	86,3
semmi	16	6,2	6,8	93,2
minden	6	2,3	2,6	95,7
nincs cigány	2	,8	,9	96,6
biztonságos	2	,8	,9	97,4
csendes, nyugodt	4	1,6	1,7	99,1
család, rokonság	2	,8	,9	100,0
Total	234	90,7	100,0	
Missing System	24	9,3		
Total	258	100,0		

Az általunk vizsgált településeken élő és mintánkba bekerült emberek úgy látják, hogy lakóhelyükön a 3 legjobb dolog közül az első helyen említésre méltó a természet. A megkérdezettek 41,9%-a ezt válaszolta. Az első helyen említett „legjobb” dolgok közül a második leggyakoribb a humán szolgáltatások kiemelése (15,4%). A harmadik és negyedik helyen egyaránt 11,1%-kal a közmunka lehetősége és az „összefogás, segítség” szerepel.

Mi a településen a 3 legjobb dolog? (2. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	természet	32	12,4	20,8	20,8
	műszaki infrastruktúra	14	5,4	9,1	29,9
	humán szolgáltatások	26	10,1	16,9	46,8
	összefogás, segítség	20	7,8	13,0	59,7
	település vezetése	12	4,7	7,8	67,5
	(köz)munka	30	11,6	19,5	87,0
	nincs cigány	2	,8	1,3	88,3
	biztonságos	2	,8	1,3	89,6
	csendes, nyugodt	14	5,4	9,1	98,7
	család, rokonság	2	,8	1,3	100,0
	Total	154	59,7	100,0	
Missing System		104	40,3		

Az általunk vizsgált településeken élő és mintánkba bekerült emberek úgy látják, hogy lakóhelyükön a 3 legjobb dolog közül az első helyen említésre méltó a természet. A megkérdezettek 41,9%-a ezt válaszolta. Az első helyen említett „legjobb” dolgok közül a második leggyakoribb a humán szolgáltatások kiemelése (15,4%). A harmadik és negyedik helyen egyaránt 11,1%-kal a közmunka lehetősége és az „összefogás, segítség” szerepel.

Mi a településen a 3 legjobb dolog? (2. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	természet	32	12,4	20,8	20,8
	műszaki infrastruktúra	14	5,4	9,1	29,9
	humán szolgáltatások	26	10,1	16,9	46,8
	összefogás, segítség	20	7,8	13,0	59,7
	település vezetése	12	4,7	7,8	67,5
	(köz)munka	30	11,6	19,5	87,0
	nincs cigány	2	,8	1,3	88,3
	biztonságos	2	,8	1,3	89,6
	csendes, nyugodt	14	5,4	9,1	98,7
	család, rokonság	2	,8	1,3	100,0
	Total	154	59,7	100,0	
Missing	System	104	40,3		
Total		258	100,0		

A 3 legjobb dolog között másodikként is leggyakrabban a természeti környezetet említik (20,8%). A második leggyakrabban említett dolog a közmunka:19,5%. Harmadik leggyakrabban említésre kerülő tényező a humán szolgáltatások (16,9%).

Mi a településen a 3 legjobb dolog? (3. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	természet	6	2,3	9,7	9,7
	humán szolgáltatások	22	8,5	35,5	45,2
	összefogás, segítség	16	6,2	25,8	71,0

(köz)munka	6	2,3	9,7	80,6
Miskolc közelsége	2	,8	3,2	83,9
csendes, nyugodt	10	3,9	16,1	100,0
Total	62	24,0	100,0	
Missing System	196	76,0		
Total	258	100,0		

A településükön legjobbnak talált tényezők között 3.helyen a megkérdezettek több, mint 1/3-a, pontosan 35,5%-a a humán szolgáltatásokat említi. Ezt követi a megkérdezettek azon ¼-e (25,8%-a), akik az összefogást, segítséget említették. A válaszok 16,1%-ában a csendes, nyugodt környezet került kiemelésre.

Mi a településen a 3 legrosszabb dolog? (1. helyen említettek)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid munkanélküliség, szegénység	110	42,6	51,9	51,9
műszaki infrastruktúra hiánya	8	3,1	3,8	55,7
humán szolgáltatások hiánya	18	7,0	8,5	64,2
nincs összefogás	8	3,1	3,8	67,9
falu vezetése	2	,8	,9	68,9
közbiztonság	2	,8	,9	69,8
emberek (cigányok)	28	10,9	13,2	83,0
nem olyan, mint régen	4	1,6	1,9	84,9
természet (árvíz)	2	,8	,9	85,8
minden	4	1,6	1,9	87,7
messze van mindentől	10	3,9	4,7	92,5
egyedül van	2	,8	,9	93,4
elmennek a fiatalok	8	3,1	3,8	97,2
közlekedési viszonyok	6	2,3	2,8	100,0
Total	212	82,2	100,0	
Missing System	46	17,8		
Total	258	100,0		

A megkérdezettek több, mint fele: 51,9%-a a munkanélküliséget, szegénységet említette. az összes többi tényező jóval ritkábban került említésre. A válaszok jelentősen szóródnak.

Mi a településen a 3 legrosszabb dolog? (2. helyen említettek)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid munkanélküliség, szegénység	8	3,1	7,5	7,5
műszaki infrastruktúra hiánya	8	3,1	7,5	15,1
humán szolgáltatások hiánya	26	10,1	24,5	39,6
nincs összefogás	2	,8	1,9	41,5
falu vezetése	4	1,6	3,8	45,3
közbiztonság	4	1,6	3,8	49,1
emberek (cigányok)	10	3,9	9,4	58,5
természet (árvíz)	2	,8	1,9	60,4
minden	2	,8	1,9	62,3
messze van mindentől	10	3,9	9,4	71,7
elmennek a fiatalok	20	7,8	18,9	90,6
közlekedési viszonyok	10	3,9	9,4	100,0
Total	106	41,1	100,0	
Missing System	152	58,9		
Total	258	100,0		

A legrosszabb dolgok sorolásakor 2. helyen a megkérdezettek ¼-e: 24,5%-a a humán szolgáltatások hiányát említi. A válaszok 18,9%-a szerint az a 2. legrosszabb dolog a településén, hogy elmennek a fiatalok.

Mi a településen a 3 legrosszabb dolog? /3. helyen említettek)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid természet	6	2,3	9,7	9,7

humán szolgáltatások	22	8,5	35,5	45,2
összefogás, segítség hiánya	16	6,2	25,8	71,0
(köz)munka	6	2,3	9,7	80,6
Miskolc közelsége	2	,8	3,2	83,9
csendes, nyugodt	10	3,9	16,1	100,0
Total	62	24,0	100,0	
Missing System	196	76,0		
Total	258	100,0		

A legrosszabb dolgok felsorolásakor a 3. helyen leggyakrabban a humánszolgáltatásokat említik, ennek a válasznak az aránya: 35,5%. A megkérdezettek ¼-e (25,8%-a) az összefogás, segítség hiányát említi.

A kialakult helyzet értékelését, az érzékelt változások értékelését befolyásolják az elvárások, az, hogy az egyén mit vár el, mit szeretne.

Az előző kérdésekre akpott válaszokból feltárult előttünk, hogy mit tartanak fontosnak, mit tartanak lakókörnyezetükben jónak és mit rossznak a csereháti emberek. Azt is tudjuk, hogy az elmúlt 5 év során mennyien érzékelték változatlanságot és mennyien változást, sőt azt is, hogy a változást érzékelők milyen arányban élték meg pozitívan, és milyen arányban negatívan a velük történeteket.

Most már joggal lehetünk kíváncsiak arra, hogy településükön tapasztaltak-e, észleltek-e „nagyobb fejlesztéseket” az elmúlt 5 évben. tapasztalati tény, hogy az objektív változások nem gyakorolnak feltétlenül mindenkire hatást. vannak, akiknek fel sem tűnnek a változások. vagy észreveszik ugyan, de nem tekintik „fejlesztésnek”, pláne „nagyobb fejlesztésnek”.

Gyakran szembesülhetünk azzal a látszólag érthetetlen dologgal, hogy az egyik településen komoly támogatással megvalósuló fejlesztési projektek zajlanak, ám az érintettek nem, vagy alig érzékelnek változást, nem élik meg fejlődésként, de még fejlesztésként sem azt. Máshol meg kevés pénzből, külső szemlélő számára alig látható változás történik és az érintettek mégis jelentős fejlődésként, életük jobbra válásaként élik azt meg.

Ha a jövőbeli kedvező változásokra gondolunk és arra, hogy ezeket miként szolgálhatná a Miskolci egyetem, akkor nagy hangsúlyt kell helyeznünk mindezek elemzésre. Hiszen, ha változások a valódi szükségletekhez, az emberek álmaihoz, vágyaihoz igazodnak, akkor kisebb erőfeszítésekkel és ráfordításokkal is elérhető az elégedettségi szint jelentős javulása. Ám, ha a helyi lakosok számára nem fontos, valódi jelentőséggel nem bíró dolgokra fordítódnak akár hatalmas összegek, akkor a fejlesztők minden jószándéka, erőfeszítése ellenére sem növeli - az amúgy erre hivatott projekt - a lakosság elégedettségét, nem érzékelik a változásokat, vagy nem értékelik azokat pozitívan, nem tekintenek azokra úgy, mint az ő életminőségüket érdemben javító változásokra.

Csínnyán kell bánni minden „jókodással”, minden kívülről jövő segítséssel, hiszen csak az érintettek álmainak, szempontjainak ismeretében, az ő szándékaik szerint, velük közösen lesz gyümölcse, értelme a „nagy fejlesztéseknek”.

Milyen nagyobb fejlesztés volt az elmúlt 5 évben? (1. helyen említettek)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid épült valami	160	62,0	71,4	71,4
felújítottak valamit	52	20,2	23,2	94,6
új szolgáltatások jöttek létre	6	2,3	2,7	97,3
projekt indult	6	2,3	2,7	100,0
Total	224	86,8	100,0	
Missing System	34	13,2		
Total	258	100,0		

A fejlesztésekre irányuló kérdésünket is nyitott kérdésként tettük fel. A zártkérdésekben előre megadott, felsorolt válaszok nagymértékben befolyásolhatják a válaszolókat. Fontosnak tekintettük, hogy a saját településükre vonatkozó konkrét, egyedi válaszokat adjanak a megkérdezettek. A sokféle egyéni választ utóbb kategorizáltuk. Már a válaszok ismeretében alakítottuk ki kategóriáinkat és kódoltuk ezeknek megfelelően a válaszokat.

Az általunk vizsgált csereháti falvak mindegyikében zajlott fejlesztési projekt az elmúlt 5 év során. Már csak ezekből fakadóan is mindenhol történtek objektív változások. Minden vizsgált településen „épült valami”, „felújítottak valamit”, „új szolgáltatások jöttek létre”, de minimum „projekt indult”. Ezeket a válaszokat nem a kérdések sugallták, nem soroltuk fel ezeket megjelölhető válaszként. A megkérdezettek soroltak csupa olyasmit válaszaikban, melyek ezekbe a kategóriákba voltak berakhatóak.

Első helyen nagy fejlesztésként a legtöbben, a megkérdezettek 71,4%-a, azt emelte ki, hogy a településen épült valami. A konkrét eredmények, az objektív tárgyi formában megjelenő változások keltik leginkább a fejlesztés benyomását az érintettekben.

Ehhez társul még a felújítás, vagyis egy meglévő, rossz állapotú épület helyre állítása, jobb állapotba kerülése. Ezt a megkérdezettek 23,2%-a jelölte meg első helyen a válaszában.

Érdemes elgondolkodnunk azon, hogy a humán fejlesztések, a társadalmi integrációt, társadalmi felzárkózást, antiszegregációt, anti diszkriminációt célzó fejlesztések burjánzásának időszakában hogyan illeszthetőek ezek össze azzal a lakossági elvárással, beállítódással, hogy ők fejlesztésnek kizárólag a tárgyasult formában, méghozzá építésben vagy felújításban megjelenítendő változásokat értelmezik „nagy fejlesztésnek”.

Tudjuk, hogy az EU-s elvárások érvényesülése érdekében minden fejlesztésnek szerves része a kommunikációs terv. Ám azt is tudjuk, hogy ennek lényege a legtöbb esetben nemhogy nem valósul meg, hanem fel sem ismerődik. A „kommunikációs tréningnek” becézett pénzköltések

többnyire olyan „játékokra” fecserlődnek, melyeknek a leghaloványabb közül sincs az érintettek életének valódi gondjaihoz, miként a településen folyó „fejlesztések” céljához sincs, Vagy, ha elvben lehetne, akkor is elmarad a visszacsatolás, elmarad a tudatosítása az összefüggéseknek. A szándékolt értelem és a tulajdonított értelem között többnyire átléphetetlennek tűnő szakadék tátong. A hídépítés helyett szokott a sopánkodás bekövetkezni, mely szerint nagyon sok idő és nagyon sok pénz kell még itt a valódi változásokhoz. Holott sem az idő, sem a pénz nem fogja soha megoldani a valódi gondot. vagyis az érdemi kommunikáció hiányát. Amíg nem válik valóságos gyakorlattá az egymás megértésére és megegyezésre irányuló kommunikáció, addig feleslegesen a Hernádba, a Bódvába dobott pénz lesz minden EU-s, minden kormányzati és egyéb támogatás. Amíg nem értik meg a fejlesztők, hogy csereháti falvak fejlesztésről az ő fejükben élő elképzelések egyáltalán nem szükségszerűen esnek egybe az ott élő emberek fejében élő elképzelésekkel, az ő vágyaikkal, addig nehéz lesz valódi változást elérni. Megértő attitűddel közeledve kellene megismerni és elfogadni azt, amit az érintettek a saját jobb életükről gondolnak. Ehhez kellene a lehetséges utakat keresni és megmutatni., kivéve azt a ritka esetet, amikor az érintettek olyanról álmodnak, ami ellentétes az általánosan elfogadott emberi értékekkel, a jogi előírásokkal célszerű lenne eltöprengeni Habermas azon megállapításán, mely szerint az emberiség jövője alapvetően azon múlik, hogy képesek leszünk-e nagyobb arányban áttérni az egymás megértésre és megegyezésre irányuló kommunikációra. Az emberi méltóságot, az emberi jogokat nemcsak a skinhedekkel, vagy a szegregáltan oktató iskolák fenntartóival szemben kellene követelni a jelentős részben mélyszegénységben élő, tartósan munkanélküli és jelentős részben roma csereháti embereknek, hanem önmagunkkal, azaz a jóindulatú „fejlesztőkkel”, „segítőkkel” szemben is. Az emberi méltóság, az alapvető emberi jogok kiterjednek arra is, hogy eldönthessük mit tekintünk „jó életnek”, „fejlődésnek”, milyennek szeretnénk településünket és benne a saját életünket.

Az egymás megértésre és megegyezésre irányuló kommunikációnak jóval a projektek indítása előtt kellene elkezdődnie és ezekben a kommunikációkban generálódhatnának a különböző fejlesztési projektek. A fejlesztések során pedig minden tartalmi és formai kommunikációs lehetőséget ki kellene használni, hogy ne fordulhasson elő, hogy a százmilliós nagyságrendű projektekből zajló különböző fejlesztésekről azért marad ki a jobb sorsra érdemes célcsoport, mert az ablakba kitett A4-es papírra írt programajánlót nem látja elolvasni, az eső áztatta hirdetőtábláról meg elfújja a szél a hirdetményeket.

Mindeközben persze a fejlesztési pénzből vásárolt és elvben az információs társadalom fejlődést, a tudástartalmakhoz való hozzáférés biztosításra hivatott eszközök kulcsra zárt termekben állnak, esetleg pár órában használhatóak szigorú felügyelet mellett, vagy akkor sem, mert azon a fejlesztők „dolgoznak”, dokumentálják a fejlesztési projektjeik sikerességét. A Miskolci egyetem által nyújtható leghasznosabb társadalmi innovációs szolgáltatás az lehetne a Csereháton és minden más helyen, hogy csak olyan fejlesztéseket kell eltervezni, beindítani, megvalósítani, ami az érintettek számára kívánatos, a mi az ő életüket jobbá teszi, amit ők fejlődésként élnek meg.

Ha mi úgy gondoljuk, hogy szolgáltatásainkkal segíteni tudnánk azt az innovációt, hogy magát a fejlődés fogalmát differenciáltabban szemléljék, ne csak az építkezést és épület felújítást tekintsék „fejlesztésnek”, akkor kezdjük ezzel. Indítsunk a helyi társadalmak szintjén, vagy térségi, esetleg még tágasabb színtereken diskurzust a fejlődés, a jó élet

fogalmáról, miben létéről. Talán egyetemi oktatási kurzusokat, kutatásokat, fejlesztéseket is megérne önmagában ez a téma.

Milyen nagyobb fejlesztés volt az elmúlt 5 évben? (2. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	épült valami	16	6,2	12,7	12,7
	felújítottak valamit	104	40,3	82,5	95,2
	munkahelyek jöttek létre	2	,8	1,6	96,8
	új szolgáltatások jöttek létre	2	,8	1,6	98,4
	projekt indult	2	,8	1,6	100,0
	Total	126	48,8	100,0	
Missing	System	132	51,2		
Total		258	100,0		

A nagyobb fejlesztések között másodikként leggyakrabban a felújításokat említik, 90,3% arányban.

Milyen nagyobb fejlesztés volt az elmúlt 5 évben? (3. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	épült valami	2	,8	3,2	3,2
	felújítottak valamit	56	21,7	90,3	93,5
	munkahelyek jöttek létre	2	,8	3,2	96,8
	projekt indult	2	,8	3,2	100,0
	Total	62	24,0	100,0	
Missing	System	196	76,0		
Total		258	100,0		

A harmadik helyen is a felújítások szerepelnek.

A társadalmi innováció hihetetlen gazdag terepe vár még felfedezésre. Az épületek építése, felújítása mellett az emberek társas kapcsolatainak, a közösségeknek az építése, vagy akár saját személyiségünk, egyéni életünk építésén való munkálkodás. Ahogy a felújítás is

irányulhatna a világhoz, a többi emberekhez és önmagunkhoz való viszonyulásunk fel-, vagy inkább megújítására.

Kommunikációs tréning, közösségépítés, integráció: mindezek egészen új értelmet nyerhetnek.

Talán egy ilyen értelmezési innováció után a fejlesztések értékelése is másként alakulna.

Hozott-e ez változást a település életében?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid igen	144	55,8	64,9	64,9
nem	78	30,2	35,1	100,0
Total	222	86,0	100,0	
Missing System	36	14,0		
Total	258	100,0		

A megkérdezettek több, mint 1/3-a, pontosan 35,1%-a szerint, olyan fejlesztések zajlottak a településén az elmúlt 5 évben, melyek semmilyen változást nem hoztak a település életében. 64,9%-a a válaszoknak arról tanúskodik, hogy a „nagy fejlesztésnek” minősített építkezések, felújítások változást hoztak a település életében.

A korábbiakban láttuk, hogy központi jelentőséget tulajdonítanak az emberek a Csereháton is annak, hogy a településen van-e megélhetést biztosító munka?

Megkérdeztük, hogy mi biztosítja a településükön élő embereknek a megélhetést:

Mi biztosítja a településen élő emberek megélhetését? 3

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid közmunka	2	,8	9,1	9,1
mezőgazdaság, háztáji	4	1,6	18,2	27,3
kereskedelem	4	1,6	18,2	45,5
nyugdíj	4	1,6	18,2	63,6
munka, fizetés	8	3,1	36,4	100,0
Total	22	8,5	100,0	
Missing System	236	91,5		
Total	258	100,0		

Nem a saját jövedelemforrásaikra kérdeztünk rá, hanem a településen élő emberekre, „úgy általában”. Meggyőződésünk szerint a válaszok kuszasága egyáltalán nem véletlen, nagyon is sokat mondó. A nyugdíj, mint megélhetési forrás, nagyon pontosan beazonosítható. A válaszok 18,2%-a ezt jelölte meg fő megélhetési forrásként. Ezek a településeken a közmunka az egyik legfőbb megélhetési forrás. ennek jelentőségét némiképp alábecsülték válaszolóink, hiszen mindössze 9,1%-ra becsülik az ebből élők arányát. Bár lehet, hogy ez areális helyzet, minden hivatalos adattal szemben. Ahogy a munkanélküliségi, foglalkoztatási rátákkal, kimutatásokkal nem egyezik az sem, hogy ezekben a falvakban a lakosok 36,4%-a munkajövedelemből él, és még erre jön a közmunkát végzők közel 10%-a. Vagy mégis ez a valóság? Könnyen elképzelhető.

Miközben a hivatalos adatok alapján minden fejlesztő azt képzei, hogy az első és legalapvetőbb feladat az anyagi megélhetés biztosítása ezeken a településeken, akkor nem szembesülnek azzal a valósággal, mely rég túlhaladta az ipari társadalmak alkalmazotti bérmunka alapú világát. A világ megváltozott. az emberek túlnyomó többsége: lent és fent, keleten és nyugaton, a csereháton mag bárhol, ma már úgy él, hogy egymást kiegészítve és időben egymást váltogatva. hol a tartós munkaviszonyból származó hivatalos jövedelmek jelentik a megélhetés főforrását, hol meg más alternatív formák. És az alternatívák között nemcsak a szürke és fekete társadalom, vagy esetleg a bűnözésből eredő jövedelmek vannak jelen. Megélhetést biztosít sok családban a háztáji, a kisegítő gazdaság. a kertben, megtermelt élelmiszer alapanyagok, a házi állatok húsa, tojása, tejtermékei. Vagy éppen az, hogy a családi szükségleteken túli részt nem a piacon adják el, hanem a reciprocitás elve alapján közösségi szinten szerveződik meg az önfenntartás. Mintafaluként emlegetett dunántúli svábok lakta településen ez a modell alakult ki. máshol is működik ez, csak nem „projektszerűen”, nem mintaként, hanem a mindennapok létbiztonságát nyújtó egyszerű módon. Munkából élnek az emberek, ahogy a válaszokból is kiderül. csak ez a munka nem azonos a közgazdászok, a jogszabályok, a hatóságok „munka” kategóriájával. Ez persze roppant irritáló az amúgy jószándékú fejlesztőknek. Megszervezik a képzéseket, ilyen-olyan tanfolyamokat, s az amúgy hivatalosan tartós munkanélküli emberek nem hajlandóak eljárni, mert „dolguk van”, a „munkájukat” végzik. Hogy is van ez? Mi az, hogy munka? Miből lehet megélni? Újabb nagyszerű témái lehetnének a helyi vagy szélesebb társadalmi nyilvánosság diskurzusainak. Milyen jó lenne ezeknek a fogalmaknak a definiálásában is konszenzusra jutni.

Feltételezésünk szerint minden ember rendelkezik csak rá jellemző kiváló képességekkel, készségekkel, tehetséggel. Az emberhez méltó, igazán jó emberi élet az, amikor az ember ezeknek a legjobb adottságainak a kiteljesítésén, a lehető legjobb önmaga megteremtésén munkálkodik.

Ha a települések meghatározói a bennük élő emberek, akkor a település fejlettsége az emberek életminőségén múlik. Minél többen élnek az igazi, legjobb énjüket kiteljesítő életüket, annál jobb a település élete, annál fejlettebb.

Ám elképzelhető az is, hogy a világ, a településünk, a környezetünk nem a legkiválóbb képességeinkért becsül, nem azokat értékeli nagyra, hanem valami mást vár el, másnak vesszük praktikusán hasznát.

Ebben az összefüggésben voltunk kíváncsiak arra, hogy vajon mit tapasztalnak az emberek, melyik tulajdonságuknak, képességüknek vagy ismeretüknek vették eddig a legnagyobb hasznát?

Az életben melyik tulajdonságának, képességének vagy ismeretének vette eddig a legnagyobb hasznát? (1. helyen említették)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	szorgalom, kitartás, munkaszeretet	76	29,5	42,7	42,7
	alkalmazkodás, tűrőképesség, nehézségek átvészelése	20	7,8	11,2	53,9
	tanulás, többet akarás	30	11,6	16,9	70,8
	kedvesség, udvariasság, kommunikációs képesség	28	10,9	15,7	86,5
	emberszeretet, családért- és gyerekekért áldozat	16	6,2	9,0	95,5
	újítás, kreativitás, ügyesség, találékonyság	8	3,1	4,5	100,0
	Total	178	69,0	100,0	
Missing	System	80	31,0		
Total		258	100,0		

Első helyen a legtöbben, pontosan a megkérdezettek 42,7%-a, a szorgalmat, a kitartást, a munkaszeretet említette. Az első helyen sokan – 16,9% - a tanulást, a többet akarást emelték ki. Jelentős arányban: 15,7%, szerepelt még a kedvesség, udvariasság, a kommunikációs készség.

Az életben melyik tulajdonságának, képességének vagy ismeretének vette eddig a legnagyobb hasznát? (2. helyen említették)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	szolgáalom, kitartás, munkaszeretet	2	,8	9,1	9,1
	alkalmazkodás, tűrőképesség, nehézségek átvészélése	6	2,3	27,3	36,4
	tanulás, több akarás	2	,8	9,1	45,5
	kedvesség, udvariasság, kommunikációs képesség	4	1,6	18,2	63,6
	emberszeretet, családért- és gyerekekért áldozat	8	3,1	36,4	100,0
	Total	22	8,5	100,0	
Missing	System	236	91,5		
Total		258	100,0		

A második helyen említett tényezők rangsorát az emberszeretet, a családért és a gyerekekért való áldozatvállalás vezeti 36,4%-kal. Ezt követi az alkalmazkodás, a tűrőképesség, a nehézségek átvészélése (27,3%). Harmadikként szerepel a kedvesség, udvariasság, kommunikációs képesség (18,2%).

Az életben melyik tulajdonságának, képességének vagy ismeretének vette eddig a legnagyobb hasznát? (3. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	erő	2	,8	20,0	20,0
	emberszeretet, családért- és gyerekekért áldozat	8	3,1	80,0	100,0
	Total	10	3,9	100,0	
Missing	System	248	96,1		
Total		258	100,0		

Harmadikként legtöbben azt emelték ki, hogy az életükben legnagyobb hasznát vették az emberszeretnek, a családért és a gyermekekért vállalt áldozatoknak. Második leggyakrabban megjelölt tényező itt az „erő”.

Mindezek alapján felvázolható a csereháti falvakban élő emberek habitusa. ez a habitus a múltban rögzült tapasztalatokból épül föl, vagyis abból, hogy eddigi életük során mely sajátosságaiknak vették a legnagyobb hasznát. Ezek a tapasztalatok a szociálpszichológiai törvények értelmében beépülnek a személyiségbe és mintegy automatikusan határozzák meg a jövőbeli magatartásokat.

Akár azt is mondhatjuk, hogy az egyének inkorporálódott tőkéjét képezik ezek a tulajdonságok, képességek, tudások. Amik egyben a település fejlesztési erőforrásait is jelentik, melyek gazdaságilag is hasznosíthatóak, hiszen a kulturális tőke átváltható, konvertálható materiális tőkére, m miként társadalmi tőkére. és ezek is kölcsönösen egymásra. Egy látszólag szubjektív, magántermészetű kérdés – „Az életben melyik tulajdonságának, képességének vagy ismeretének vette eddig a legnagyobb hasznát?” – így válhat alkalmassá a település objektív fejlesztési lehetőségeinek feltárására.

Konkrétan egy olyan habitus, olyan inkorporálódott kulturális tőke tekinthető a vizsgált települések egyik fejlesztési erőforrásának, mely tartalmazza az erőt, a kedvességet és alkalmazkodó képességet, de amelynek domináns meghatározója a tanulási képesség, a többre vágyás, melyhez a munka szeretet, kitartás és szorgalom társul. ha ez így van, akkor nincs különösebb ok az aggodalomra.

A feladat így teljesen egyértelmű a Miskolci Egyetem számára. Olyan szolgáltatásokkal tud valódi segítséget nyújtani a Cserehát megújulásához, melyek megteremtik ezen erőforrások tudatosulásának, akkumulálásának és főként materiális tőkére történő konvertálása mechanizmusait.

A csereháti településeken épp úgy, mint bárhol, a területi-települési tőke jelenti a legfőbb fejlesztési erőforrást. Ennek részei a természeti adottságok, az épített környezet, az emberi tőke, avagy a kulturális és társadalmi tőke.

A helyi lakosok itt maradtak, itt élnek. Kötődnek a lakóhelyükhöz, élhetőnek, sőt többnyire jó irányba változónak találják azt. Tisztában vannak azzal, hogy mindenk előtt a saját munkájukra, szorgalmukra, kitartásukra, erejükre és más emberi tulajdonságaikra számíthatnak boldogulásuk érdekében.

Látják, hogy településüknek, az ott élő embereknek vannak olyan sajátosságai, melyeket az eddigieknél jobban ki lehetne használni.

Ezek között első helyen gazdasági tényezőket említene. A mintánkban szereplő 6 csereháti falu lakosai közül az általunk megkérdezett 300 fő 39,2%-a tudott említeni olyan a településén meglévő gazdasági tényezőt, melyet az eddiginél jobban lehetne hasznosítani.

Ez a tény önmagában minden másnál jobban alá támasztja azt a hipotézist, mely szerint a Miskolci Egyetem nem külső fejlesztési erőforrások megkeresésével és bevonásával, hanem a helyben meglévő fejlesztési erőforrások tudatosításával, gazdasági hasznosításuk módjainak a megtalálásával és a tőkekonvertálási mechanizmusok rögzítésével tudná előmozdítani a társadalmi innovációt, ebben a térségben és bárhol.

A megkérdezettek több, mint 1/3-a: 35,4%-a, lát olyan természeti tényezőt is a települése környezetében, melyet jobban lehetne hasznosítani. A válaszok közül minden negyedikben (a

válaszok 25,3 %-ában) találhatóak az első helyen említett jobban hasznosítható tényezők között természeti jellegűek.

Mik azok a sajátosságai a településnek, az itt élő embereknek, amiket jobban lehetne hasznosítani? (1. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	természeti tényezők	56	21,7	35,4	35,4
	gazdasági tényezők	62	24,0	39,2	74,7
	emberi tényezők	40	15,5	25,3	100,0
	Total	158	61,2	100,0	
Missing	System	100	38,8		
Total		258	100,0		

Mik azok a sajátosságai a településnek, az itt élő embereknek, amiket jobban lehetne hasznosítani? (2. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	természeti tényezők	8	3,1	13,3	13,3
	gazdasági tényezők	26	10,1	43,3	56,7
	emberi tényezők	26	10,1	43,3	100,0
	Total	60	23,3	100,0	
Missing	System	198	76,7		
Total		258	100,0		

Mik azok a sajátosságai a településnek, az itt élő embereknek, amiket jobban lehetne hasznosítani? (3. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	természeti tényezők	10	3,9	62,5	62,5
	emberi tényezők	6	2,3	37,5	100,0
	Total	16	6,2	100,0	

Missing System	242	93,8		
Total	258	100,0		

Második helyen azonos gyakorisággal említenek olyan gazdasági és emberi tényezőket, melyek megvannak településükön és az eddigiéknél jobban hasznosíthatóak lennének. Ezek aránya a válaszok között egyaránt 43,3-43,3%. A harmadikként említett tényezők között a leggyakoribbak a természeti tényezők, előfordulásuk aránya 62,5%.

Megállapíthatjuk, hogy mind természeti, mind gazdasági, mind emberi erőforrásokban vannak még tartalékok, jobban hasznosítható részei a csereháti települések fejlesztési erőforrásainak – legalábbis az ott élők szerint.

Mi a helyzet vajon a társadalmi kohézió, az összetartozás, ha tetszik a horizontális szerveződésű társadalmi tőke vonatkozásában?

Ennek kiderítése érdekében megkérdeztük, hogy mennyire összetartóak a település lakói.

Mennyire összetartóak a település lakói?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid nagyon	30	11,6	11,8	11,8
elégge	40	15,5	15,7	27,6
közepesen	92	35,7	36,2	63,8
nem elégge	36	14,0	14,2	78,0
egyáltalán nem	56	21,7	22,0	100,0
Total	254	98,4	100,0	
Missing System	4	1,6		
Total	258	100,0		

A megkérdezettek 27,5%-a elégedett falujában a lakosok összetartásával. Ezen belül valamivel több, mint minden 10. lakos – 11,8% - nagyon összetartónak találja a falujában élőket. 15,7% szerint „elégge” összetartóak.

36,2% azoknak az aránya, akik közepesnek minősítik lakóhelyükön az összetartozást.

Mindkét eddig említett véleménycsoporthoz tartozóknál többen vannak az elégedetlenek, vagyis azok, akik szerint nem elégge, vagy egyáltalán nem összetartóak a település lakói. Az ő arányuk a megkérdezettek körében 36,2%. Ezen belül 14,2% szerint nem elégge összetartóak, 22,0% szerint egyáltalán nem összetartóak a településen lakó emberek.

Kutatásunk nem terjedt ki annak vizsgálatára, hogy ténylegesen milyen a települések kohéziója, mennyire integráltak a helyi társadalmak. az érintettek erre vonatkozó szubjektív értékelése a mi vizsgálatunk aspektusából fontosabbnak tűnik. Az egyéni értékeléseket legalább két tényező határozza meg együttesen. Egyfelől az elvárás, az arról alkotott kép, hogy milyennek kellene lennie az összetartozásnak. Másfelől az összetartozás megnyilvánulásaként értelmezhető magatartások észlelése, tapasztalása. Az általunk kimutatott elégedetlenség így fakadhat az összetartozásra utaló magatartások hiányából, nem elégsége voltából. De fakadhat a magas szintű elvárásokból, abból, hogy nagyon fontosnak tekintik a minél erőteljesebb összetartozást és annak tettekben történő kinyilvánítását. Igyekezünk az összetartozás erejét jelző két indikátort megvizsgálni, ezekkel mintegy kontrollálni a szubjektív értékelések összetevőit.

Az összetartozás egyik lehetséges megnyilvánulási terepe a kommunikáció. Az, hogy szóba állnak egymással, átadják az információkat. Megkérdeztük: honnan szerzik a településükre vonatkozó híreket.

A másik fontos terepe, kifejeződési lehetősége az összetartozásnak: egymás segítése. Ez nemcsak integrációs szempontból, hanem adaptációs szempontból is fontos kérdés. A korábban kifejtettekre tekintettel, álláspontunk szerint a reciprocitáson alapuló gazdasági, társadalmi újratermelési modell nemcsak a hagyományok őrzése, a premodern időkben megmaradt tradíciók szempontjából lehet érdekes. A megélhetést biztosító „munka” különböző típusainak egyik legitim formája az a tevékenység, mely olyan termékek előállítására, szolgáltatások nyújtására irányul, amik nem alkalmazotti munkakörből eredő kötelezettségek és nem is vállalkozói piacorientált tevékenységek. Ezek látszólag „ingyenesen”, mintegy ajándékként szolgálják a közössége egyik, vagy több tagja szükségleteinek kielégítését. Hangsúlyos a közösségen belüliség, hiszen ez biztosítja azt a bizalmat, mely lehetővé teszi a szolgáltatás és ellenszolgáltatás, az árucseréi időbeli szétvállását, akár jelentős időintervallummal történő eltolódást. A kellő bizalom megléte esetén minden közösségi tag bizonyos lehet benne, hogy az általa biztosított áru vagy szolgáltatás nem marad viszonzatlanul, hanem értékárányos kiegyenlítésre kerül. Ennek a reciprocitáson alapuló cserének, mely ajándékozásnak tűnik, a mindennapi kifejeződése az egymás kölcsönös segítése. A településen, illetve az azon belüli közösségekben zajló ilyen típusú újratermelési rend felderítését szolgálta a „segítség nyújtására” és a „segítség igénybevételére” irányuló kérdések feltétele.

A helyi társadalmon belüli kommunikáció

Honnan szerzi a híreket a faluban készülő vagy megtörtént eseményekről? (1. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	rokontól, ismerőstől	124	48,1	51,7	51,7
	bolttól, postáról, kocsmából	28	10,9	11,7	63,3

polgármesteri hivatalból	26	10,1	10,8	74,2
helyi médiából	34	13,2	14,2	88,3
szórolapról	10	3,9	4,2	92,5
plakátról	16	6,2	6,7	99,2
munkahelyről	2	,8	,8	100,0
Total	240	93,0	100,0	
Missing System	18	7,0		
Total	258	100,0		

A megkérdezettek több mint fele – 51,7%-a - rokonoktól, ismerősöktől, vagyis a személyes kapcsolatokra épülő közösségen belül szerzi meg a híreket a település eseményeiről. Jóval kisebb jelentőséget tulajdonítanak a helyi információk áramlásában a helyi médiumoknak, innen a megkérdezettek 14,2%-a nyer tájékoztatást. Fontosabb kommunikációs közösségi terek még az érintett településeken a bolt, a posta és a kocsmá, itt informálódik helyi ügyekben a válaszolók 11,7%-a, és közel ugyanennyien: 10,8% , a polgármesteri hivatal jelölte meg a falu eseményeire vonatkozó hírek legfőbb forrásául.

Honnan szerzi a híreket a faluban készülő vagy megtörtént eseményekről? (2. helyen említettek)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid rokontól ismerőstől	4	1,6	4,2	4,2
boltból, postáról, kocsmából	24	9,3	25,0	29,2
polgármesteri hivatalból	10	3,9	10,4	39,6
helyi médiából	22	8,5	22,9	62,5
szórolapról	8	3,1	8,3	70,8
plakátról	22	8,5	22,9	93,8
munkahelyről	6	2,3	6,3	100,0
Total	96	37,2	100,0	
Missing System	162	62,8		
Total	258	100,0		

A 2. helyen említett hírforrások között a leggyakoribb a bolt, posta, kocsmá említése (25,0%). A helyi média itt 22,9%-os arányban jelenik meg. Szintén 22,9% a plakátokról értesül a helyi eseményekről.

Honnan szerzi a híreket a faluban készülő vagy megtörtént eseményekről? (3. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	rokontól ismerőstől	4	1,6	15,4	15,4
	polgármesteri hivatalból	4	1,6	15,4	30,8
	szórólapról	4	1,6	15,4	46,2
	plakátról	14	5,4	53,8	100,0
	Total	26	10,1	100,0	
Missing	System	232	89,9		
Total		258	100,0		

A harmadik helyen történt említések körében a többség, pontosan 53.8%, a plakátokat jelölte meg. Ezt pontosan azonos arányban, még hozzá 15,4%-os említettséggel követik a rokonok, ismerősök, valamint a helyi média, továbbá a szórólapok.

Úgy tűnik, hogy az általunk vizsgált településeken a helyi hírek terjedésben még nem játszik komoly szerepet az internet. Bár célszerű lenne egy olyan kommunikáció térképet készíteni a településekről, melyek a közvetlen személyes és az online kapcsolattartásokat tárják fel. hiszen a rokonoktól, ismerősöktől való értesülés akár online módon is megvalósulhat. Egy ilyen térkép jól szolgálná a jelenlegi és a lehetséges jövőbeli hálózati együttműködések megismerését.

Reciprocitás, bizalom, segítség

Szokott-e segíteni valakinek?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	igen	208	80,6	83,2	83,2
	nem	42	16,3	16,8	100,0
	Total	250	96,9	100,0	
Missing	System	8	3,1		
Total		258	100,0		

A csereháti településen élők túlnyomó többsége szokott segítséget adni. 83,2%-uk válaszolt igennel erre a kérdésre.

Kinek szokott segíteni? (1. helyen említettek)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid rokonnak, barátoknak	64	24,8	34,0	34,0
szomszédnak	66	25,6	35,1	69,1
önkormányzatnak	10	3,9	5,3	74,5
bárkinek	48	18,6	25,5	100,0
Total	188	72,9	100,0	
Missing System	70	27,1		
Total	258	100,0		

Arra a kérdésre, hogy kinek szoktak segíteni, első helyen a legtöbben a szomszédokat említették (35,1%), de majdnem akkora azoknak a válaszoknak az aránya is, melyek rokonokat, barátokat említenek (34,0%).

A kommunikációs közösséggel teljes összhangban a segítségnyújtási hálózat is a horizontális szerveződésű vérségi, szomszédsági valamint baráti személyes kapcsolatokra épül.

Kinek szokott segíteni? (2. helyen említettek)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid rokonnak, barátoknak	4	1,6	10,5	10,5
szomszédnak	26	10,1	68,4	78,9
önkormányzatnak	2	,8	5,3	84,2
bárkinek	6	2,3	15,8	100,0
Total	38	14,7	100,0	
Missing System	220	85,3		
Total	258	100,0		

A második helyen említettek körében is leggyakrabban a szomszédok szerepelnek, 68,4% ezeknek a válaszoknak az aránya.

Mit szokott segíteni? (1. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	házkörűli munka	38	14,7	22,4	22,4
	bevásárlás	6	2,3	3,5	25,9
	kerti munka	16	6,2	9,4	35,3
	építkezés	10	3,9	5,9	41,2
	bármí	80	31,0	47,1	88,2
	pénzben kiséítés	14	5,4	8,2	96,5
	beszélgetés	6	2,3	3,5	100,0
	Total	170	65,9	100,0	
Missing	System	88	34,1		
Total		258	100,0		

A megkérdezettek közel fele, pontosan 47,1%-a azt válaszolta, hogy bármit segít. A konkrét segítségnyújtási típusok közül első helyen a legtöbben azt választák, hogy a házkörűli munkákban segítenek.

Közel minden 10. válaszban a kerti munka szerepel (9,4%).

Pénzben kiséítést is szokott nyújtani a megkérdezettek 8,2%-a.

Mit szokott segíteni? (2. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	házkörűli munka	6	2,3	13,6	13,6
	bevásárlás	16	6,2	36,4	50,0
	kerti munka	10	3,9	22,7	72,7
	építkezés	4	1,6	9,1	81,8
	pénzben kiséítés	4	1,6	9,1	90,9
	beszélgetés	4	1,6	9,1	100,0
	Total	44	17,1	100,0	
Missing	System	214	82,9		
Total		258	100,0		

A második helyen leggyakrabban a bevásárlást említették (36,4%).

Ezt követi a kerti munka említése (22,7%).

A válaszok 13,6%-ban a házkörüli munka szerepel, mint 2. leggyakoribb segítési mód.

Mit szokott segíteni? (3. helyen említettek)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid kerti munka	12	4,7	85,7	85,7
bármilyen	2	,8	14,3	100,0
Total	14	5,4	100,0	
Missing System	244	94,6		
Total	258	100,0		

A harmadikként említett segítségi formaként a válaszok 85,7%-ában a kerti munka szerepel, még a válaszok 14,35-a szerint bármiben szoktak segíteni.

A kölcsönösség feltárása érdekében arar is kíváncsiak voltunk, hogy szoktak-e segítséget kapni?

Szokott segítséget kapni?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid igen	178	69,0	70,6	70,6
nem	74	28,7	29,4	100,0
Total	252	97,7	100,0	
Missing System	6	2,3		
Total	258	100,0		

A válaszok tanúsága szerint a csereháti falvakban élő és általunk megkérdezett lakosok több, mint 2/3-a (70,6%-a) szokott segítséget kapni. A segítséget kapók aránya bármennyire magas, mégsem éri el a magukat segítséget adóknak vallók 83,2%-os arányát.

Kitől szokott segítséget kapni? (1. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	rokontól, baráttól	76	29,5	48,1	48,1
	szomszédától	52	20,2	32,9	81,0
	munkatárstól	4	1,6	2,5	83,5
	önkormányzattól	8	3,1	5,1	88,6
	szakembertől	8	3,1	5,1	93,7
	bárkitől	10	3,9	6,3	100,0
	Total	158	61,2	100,0	
Missing	System	100	38,8		
Total		258	100,0		

A válaszolóknak közel a fele: 48,1%-a, a rokonaitól, barátaitól szokott segítséget kapni. 2/3-uk (32,9%-uk) a szomszédaitól kap elsősorban segítséget.

Kitől szokott segítséget kapni? (2. helyen említettek)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	rokontól, baráttól	4	1,6	10,5	10,5
	szomszédától	16	6,2	42,1	52,6
	munkatárstól	2	,8	5,3	57,9
	önkormányzattól	10	3,9	26,3	84,2
	szakembertől	6	2,3	15,8	100,0
	Total	38	14,7	100,0	
Missing	System	220	85,3		
Total		258	100,0		

A második helyen említettek között a szomszédok 42,1% arányban vannak. A megkérdezettek több, mint ¼-e az önkormányzattól kap segítséget (26,3%). A harmadik helyen említettek körében jelennek meg nagyobb arányban a szakemberek, itt 15,8% az arányuk.

Összegzés

Összegzésül megállapíthatjuk, hogy a modernizációs kísérletek kudarcait belátva célszerű áttérni a fejlődés új lehetséges útjára. Ilyen lehetséges út, ha tetszik modell: a társadalmi innováció.

Szükséges és lehetséges a váltás nemcsak a Csereháton, hanem mindenütt.

A társadalmi innováció olyan új megoldások keresése és megvalósítása, melyek az érintett emberek szerint jobbra teszik az életüket. Vagyis a változások célját, a hozzá vezető utat maguk az érintettek választják ki és ők is valósítják meg. A változásokhoz alapvetően a helyben rendelkezésre álló erőforrásokat használják fel.

A fejlesztési erőforrások tárháza jelentősen kibővült. A hagyományosan erőforrásnak tekintett anyagi javak, a pénz, a materiális tőke mellett ma már a kulturális tőke és a társadalmi tőke is egyenrangú erőforrásnak minősül. Ezeken belül, illetve mellett felértékelődött az információ, a tudás, a hálózatok szerepe.

Bebizonyosodott, hogy a tőkeféleségek átválthatóak, konvertálhatóak egymásra.

Mindebből következik, hogy minél szűkösebben áll rendelkezésre a materiális tőke, annál fontosabb a kulturális és társadalmi tőke felismerése, tudatosítása, akkumulálása és materiális tőkére konvertálásuk mechanizmusainak kialakítása.

Kutatásunk során arra kerestük a választ, hogy a Miskolci Egyetem, mint a régió tudásközpontja, miként járulhatna hozzá a társadalmi innovációk elterjedéséhez, a régió társadalmi innováció útján történő sikeres fejlődéséhez.

A feltárt adatok birtokában megállapíthatjuk, hogy a Cserehát településeiben adottak a társadalmi innováció alapfeltételei.

A vizsgált falvakban meglévő kulturális tőkén belül kiemelésre érdemes az az inkorporálódott kulturális tőke, az a személyiségbe beépült tudás, az a habitus, melynek lényege, hogy az életben való boldogulásukat a munka, a szorgalom, a kitartás, a tanulás, a megpróbáltatások elviselésének képessége biztosítja.

Ezek mellett számtalan konkrét helyi tudás, emberi képességek és készségek lelhetőek fel, melyekről maguk az érintettek is úgy vélik, hogy az eddigieknél jobban lehetne hasznosítani azokat. A kulturális tőkéhez sorolható az érintetteknek a kötődése a lakóhelyükhöz, az a pozitív identitás, mely minden nehézség ellenére többségükkel azt mondhatja, hogy jó élni a településükön és a jövőtől azt várják, hogy még jobb lehet.

A társadalmi innovációt lehetővé tevő másik kincs, lehetséges fejlesztési erőforrás a társadalmi tőke. Ennek is a horizontális szerveződésű emberi kapcsolatokban, a közösségekben megjelenő formája.

A kutatásunk során általunk megismert települések lakói szoros kapcsolatban vannak egymással. Bár összetartozásukat nem tartják elég erősnek, ám annak megnyilvánulásai mégis a helyi társadalom erős kohézióját mutatják. Kiterjedt a településeken belüli facet to face kommunikációs kapcsolatok hálózata. A helyi információkat, a település életére, eseményeire vonatkozó híreket megosztják egymás között, egymástól szerzik azokat.

Egymás segítése rendkívül elterjedt, számukra természetes, magától értetődő, a normális élethez hozzátartozó jelenség. A segítségnyújtás legkülönbözőbb formái alakultak ki és valósulnak meg a mindennapok során. Feltehetően ez az egyik magyarázat a megmaradásra és arra, hogy a hivatalos adatok alapján várhatóan sokkal jobb minőségű a helyi lakosok élete.

A segítség egyszerre jelenti a jó egyéni és közösségi élethez nélkülözhetetlen bizalom forrását, megnyilvánulását, valamint a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen javak megszerzésének biztonságát.

Vagyis a vizsgált csereháti hat településen az emberi szükségletek mindkét alaptípusának kielégítéshez adottak a feltételek.

A településeken meglévő összetartozás egyszerre biztosítja a mindennapi kenyeret és a mindennapi megerősítést abban, hogy elfogadott, elismert tagjai közösségüknek.

A Miskolci Egyetem a társadalmi innovációt szolgáltatásaival akkor tudja hatékonyan előmozdítani, ha létrehoz egy olyan szervezeti egységet, mely a társadalmi innovációt az alábbi tevékenységekkel segíti:

- 1, Kutatásokkal biztosítja a helyi fejlesztési erőforrások feltárását.
- 2, A helyi nyilvánosság sztereóit felhasználva tudatosítja a lakosokban a helyben meglévő kulturális és társadalmi tőkét, valamint azok gazdasági hasznosíthatóságát.
- 3, A helyi közösségi terekben olyan diskurzusokat indít, melyek a közös célok kiválasztásához, a jó élet fogalmának tisztázásához vezetnek.
- 4, A kutatási eredmények és a helyi lakosok jó életre vonatkozó elképzeléseinek ismeretében felvázolja, tudatosítja a jelenben rejlő lehetséges jövőket és ezzel ösztönzi a helyieket a számukra legkedvezőbb jövő kiválasztására.
- 5, A közvetlen demokrácia kereteinek, működési feltételeinek erősítésével hozzájárul, hogy a helyi döntések a megújulásról a településen élők széleskörű részvételével szülessenek meg.
- 6, Az érintettek részvételével kiválasztott megújuláshoz vezető utak bemutatása úgy, hogy választásuk esetén várható következményeket, köztük a nehézségeket is előre jelezzük.
- 7, Projektgenerálásban, pályázásban és megvalósításban, nyomon követésben történő részvétel.

Mindezen feladatok ellátásához használható módszerek:

A különböző karok és szakok oktatóinak, kutatóinak, hallgatóinak bekapcsolódása az innovációs tevékenységbe. Ez az Egyetem számára új kutatási lehetőségeket, oktatási feladatokat, fejlesztési programokba történő bekapcsolódási lehetőségeket, valamint a hallgatók szakmai képzéséhez gyakorlati terepet, értelmiségivé nevelésükhöz pedig reális esélyt teremt.

A társadalmi innováció az egyes térségek és az Egyetem együttműködése során már azzal is megvalósul, hogy kölcsönösen előnyös, bizalmon alapuló, egymás megértésére és megegyezésre irányuló, egyenrangú hálózati kapcsolat jön létre.